

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยมีความเป็นมาอย่างราบรื่นโดยตลอด ทำให้ทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดมากในทุก ๆ ด้าน ผู้นำของสองประเทศ รวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยได้กระชับความสัมพันธ์ด้วยการเยี่ยมชมเยือนกันอย่างต่อเนื่องเสมอมา ประชาชน องค์กรต่าง ๆ ก็ได้ไปหาผู้กันอย่างใกล้ชิด ประเทศทั้งสองได้ร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง การค้า เศรษฐกิจ การทหาร การศึกษา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งกันติดต่อกันนี้ต้องอาศัยภาษา เพราะภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด เพื่อใช้สื่อความหมาย ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ภาษานับเป็นเครื่องสื่อความหมายของคนในสังคม สามารถทำให้คนอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และเข้าใจกันได้ แม้ว่าในสังคมที่ต่างเชื้อชาติก็สามารถติดต่อกันได้โดยใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งเป็นสื่อกลาง ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติและเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทย จึงให้ชาวจีนเห็นคุณค่าของภาษาไทย และพยายามจะเรียนรู้ภาษาไทย เพราะฉะนั้นปัจจุบันนี้ภาษาไทยเป็นภาษาที่นักศึกษาจีนเลือกเรียนมากที่สุด ในบรรดาภาษาประเทศของเพื่อนบ้านจำนวน 5 ภาษา (ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาพม่า ภาษากัมพูชา และภาษาเวียดนาม) เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง และมีการลงทุนจำนวนมากในประเทศจีน ทำให้นักศึกษาและผู้ปกครองเล็งเห็นถึงโอกาสในการหางานได้ง่ายภายหลังสำเร็จการศึกษา อาทิ งานในบริษัทท่องเที่ยวของไทย หรือประกอบอาชีพเป็นล่าม ข้าราชการ ตำรวจ หรืออาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย แนวโน้มที่จะเรียนภาษาไทยของนักเรียนจีนมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเห็นจากมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวิชาภาษาไทยมีมากขึ้นทุกปี ในปี 1946 วิทยาลัยภาษาตะวันออกนานกิงเริ่มจัดตั้งสาขาวิชาภาษาสยามและมาร่วมกับคณะภาษาตะวันออกมหาวิทยาลัยปักกิ่ง และเปลี่ยนชื่อเป็นสาขาวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่เปิดสอนภาษาไทยในประเทศจีน (ปริยาหิรัญประดิษฐ์, 2552 : 16) หลังจากนั้นก็มีมหาวิทยาลัยเปิดสอนภาษาไทยหลายแห่ง ปัจจุบันนี้มีมหาวิทยาลัย 37 แห่งเปิดสอนวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในมณฑลกวางสีและมณฑลยูนนาน (<http://baike.baidu.com/view/335971.htm>) ผู้วิจัยจึงสนใจว่าน่าจะมีการทำการจัด

กิจกรรมการเรียน การสอนให้ชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองได้พัฒนาทักษะทางภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพและได้ปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ไปด้วย

การศึกษาในยุคปัจจุบันไม่ว่าประเทศใดก็มุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาคนในสังคมให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 12) ที่กำหนดให้มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไว้ในมาตรา 23 โดยกล่าวถึงการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ โดยการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาและมาตรา 27 ได้กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ให้ได้ส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา นอกจากนี้ในมาตรา 27 ยังระบุว่า หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน ช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาพ ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

คำว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” จะเป็นคำที่มีการพูดและรับรู้กันอยู่ทั่วไปในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ เนื่องจากเป็นที่เห็นพ้องกันของสถานศึกษาทุกระดับว่า การสร้างคนให้แก่สังคม จะต้องสร้างให้เป็นคนเก่ง เพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม แต่การเป็นคนเก่งอย่างเดียวไม่เพียงพอจะต้องสร้างให้เป็นคนดีด้วย คือมีคุณธรรมที่ดีงามเพื่อนำความรู้ไปใช้ในทางที่ดีแก่สังคม สถานศึกษาทุกระดับ จึงพยายามที่จะปลูกฝังผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ในวิชาการพร้อมกับมีคุณธรรม ซึ่งแนวคิดนี้ สมเกียรติ ขอบผล (2535 : 93) ได้แปลงานเขียนเกี่ยวกับจริยศึกษาของประเทศญี่ปุ่น และได้มีความคิดว่า ไม่ควรสอนจริยศึกษาแยกจากวิชาเนื้อหาความรู้อื่น ๆ ควรสอนแทรกไปทุกบทเรียนที่สอนในโรงเรียน

ตามหลักการสอนคุณธรรม จริยธรรมของโคลเบอร์ก (อ้างในอมรา เล็กเริงสินธ์, 2542 : 53) กล่าวว่า วิธีการปลูกฝังคุณธรรมนั้นไม่อาจทำได้ด้วยวิธีการสอนหรือปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ดูและไม่อาจเรียนรู้ด้วยการกระทำต่าง ๆ คุณธรรมสอนกันไม่ได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ด้วยการนึกคิดของแต่ละคนและในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ผู้สอนควรจัดกิจกรรมโดยการสอดแทรกในกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมนั้น

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำคมจากจาวรรณคดีเรื่องสามก๊ก เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ความรู้คู่กับคุณธรรม เพราะสามก๊กเป็นวรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์ เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง นับเป็นวรรณกรรมเพชรน้ำเอกของโลก

เป็นมรดกทางปัญญาของปราชญ์ชาวตะวันออกที่สูญหาย มีการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากกว่า 10 ภาษา (ฉรงคัษย์ ปัญญานนทชัย, 2550 : 20) และมีการตีพิมพ์อย่างแพร่หลายทั่วโลก สามก๊กแต่งขึ้นประมาณ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 ยุคสมัยราชวงศ์หยวน โดยหลอกว้างจง แปล และเรียบเรียงเป็นภาษาไทย โดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ในปี พ.ศ. 2345 ในรูปแบบสมุดไทย ตีพิมพ์ครั้งแรกโดยโรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ ในปี พ.ศ. 2408 ปัจจุบันสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รับการตีพิมพ์ใหม่ อีกหลายครั้งโดยหลายสำนักพิมพ์ ถือเป็นวรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์เล่มที่ 2 โดยแปลหลังจาก ไชยอันและเกาเก๋ที่สุดในไทย สามก๊ก มีเนื้อหาหลากหลายรสชาติ เต็มไปด้วยกลเล่ห์เพทุบาย กลศึกในการรบ การชิงรักหักเหี้ยว ความเคียดแค้นชิงชัง ความซื่อสัตย์และการให้อภัย ซึ่งมีเนื้อหาและเรื่องราวในทางที่ดีและร้ายปะปนกัน (ฉรงคัษย์ ปัญญานนทชัย, 2550 : 3) ภาพโดยรวมของสามก๊กกล่าวถึงประวัติศาสตร์จีนในยุคสามก๊ก ในปี พ.ศ. 763 - พ.ศ. 823 โดยจุดเริ่มต้นของสามก๊กเริ่มจากยุคโจร โทกผ้าเหลืองในปี พ.ศ. 726 ที่ ออกอาละวาด จนเป็นเหตุให้บุคคลทั้งสามคือเล่าปี่ กวนอูและเฉียวหุยได้ร่วมสาบานตนเป็นพี่น้องและร่วมปราบกบฏโจร โทกผ้าเหลือง รวมทั้งการแย่งและช่วงชิงอำนาจความเป็นใหญ่ในช่วงปลายราชวงศ์ฮั่นของก๊กต่าง ๆ อันประกอบด้วยขงเบ้งก๊กหรือก๊กเว่ย จ๊กก๊กหรือก๊กซู่ และง่อก๊กหรือก๊กฮู จนถึง การสถาปนาราชวงศ์จิ้นโดยสุมาเอียน รวมระยะเวลาประมาณ 60 ปี นอกจากนี้ สามก๊กยังเป็นหนึ่งในสี่สุดยอดวรรณกรรมจีนร่วมกับไซอิ๋ว ซ้องกั๋งและความฝันในหอแดง ซึ่งนักอ่านหนังสือจำนวนมากยกย่องสามก๊กเป็นบทเรียนตำราพิชัยสงครามภาคปฏิบัติ การบริหารและเศรษฐกิจ ในเนื้อเรื่องมีคำคมมากมาย คำคมเหล่านี้แสดงให้เห็นตัวละครแต่ละคนมีคุณธรรมอะไรในตัว เช่น ความรอบคอบระมัดระวังของโจโฉ ความฉลาดเฉียบของขงเบ้ง ความเมตตาของเล่าปี่ ความซื่อสัตย์ของกวนอู เป็นต้น ผู้วิจัยอยากเอาสิ่งดี ๆ ที่คนโบราณสร้างขึ้นมานำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมในคำคมจากวรรณคดี เรื่องสามก๊ก และนำคุณธรรมประการสำคัญที่ควรแก่การปลูกฝังให้เกิดแก่ผู้เรียนมาสร้างเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะทางภาษาไทยที่สอดแทรกคุณธรรมสำหรับชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้และคุณธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตและการทำอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณธรรมในคำคมจากวรรณคดีเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยสอดแทรกคุณธรรมจากวรรณคดีเรื่องสามก๊กสำหรับชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสือคำคมในสามก๊ก จำนวน 1417 ตอน คำคมเหล่านี้ได้คัดมาจากวรรณคดีเรื่องสามก๊กฉบับของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิเคราะห์คุณธรรมในคำคมจากวรรณคดีเรื่องสามก๊ก ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกหัวข้อคุณธรรมจากแหล่งที่มา 4 แห่ง คือ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549 : 3) คุณธรรมของมนุษย์ 10 ประการประการ (William J. Bennett, 1993 : 4) คุณธรรมสำคัญ 12 ประการ (อมรเล็กเรณิษฐ์, 2542 : 96) คุณธรรมของมนุษย์ 18 ประการ (Andrea Comte Sponville, 2006 : 2-3) แล้วนำหัวข้อคุณธรรมที่ได้มาสร้างเป็นกรอบสำหรับการวิเคราะห์คุณธรรมในงานวิจัยครั้งนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะรายละเอียดของคำคมในวรรณคดีเรื่องสามก๊กด้านคุณธรรมตามหัวข้อคุณธรรมที่ผู้วิจัยได้เลือกมาจากคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คุณธรรมของมนุษย์ 10 ประการ คุณธรรมสำคัญ 12 ประการ คุณธรรมของมนุษย์ 18 ประการ

คุณธรรม หมายถึง หลักของความดีงามแห่งการประพฤติตน และลักษณะอุปนิสัย อันดีงามที่ตั้งสมอยู่ในจิตใจของบุคคลมาเป็นเวลานาน มีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม อันนำมาซึ่งความเจริญของตนเองและสังคม ซึ่งคุณธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจนั้นจากการอบรมและปลูกฝัง

คำคม หมายถึง คารม โวหาร คำพูดที่คมคาย ชวนให้คิดหรือมีคติสอนใจ โดยมาจากบทสนทนาระหว่างตัวละครในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก

วรรณคดีเรื่องสามก๊ก หมายถึง วรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์ โดยหลอกว้านจง แปล และเรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ในปี พ.ศ. 2345

คำคมจากวรรณคดีเรื่องสามก๊ก หมายถึง คำคมที่ได้คัดมาจากวรรณคดีเรื่องสามก๊กฉบับของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

แนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย หมายถึง ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้สอนภาษาไทยให้แก่ชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

ชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หมายถึง ผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองเพื่อใช้สำหรับติดต่อสื่อสาร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคุณธรรมที่ปรากฏในคำคมจากวรรณคดีเรื่องสามก๊ก
2. ทำให้ผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแทรกคุณธรรมในวิชาภาษาไทยในฐานะภาษา
ภาษาที่สอง
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยที่สนใจวิเคราะห์วรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น ๆ ได้